

Miquel de Moragas y Miquel Botella, Editores

Las Claves del

Éxito

*Impactos sociales, deportivos,
económicos y comunicativos de
Barcelona'92*

*Centro de Estudios Olímpicos y del Deporte
Universidad Autónoma de Barcelona
Comité Olímpico Español
Museo Olímpico de Lausana
Fundación Barcelona Olímpica*

Los autores

Josep Miquel Abad
Enric Truñó
Fidel Sust
Manuel Llanos
Lluís Millet
Miquel Botella
Ferran Pastor
Jordi López
Andreu Clapés
Josep Bertran
Miquel de Moragas
Joan Botella
Faustino Miguélez
Ferran Brunet
Fernand Landry
John MacAloon
Nancy Rivenburgh
Muriel Ladrón de Guevara
Pilar Carrasquer
Núria García
Xavier Còller
Daniel Romaní
Dolors Aparicio

**Las Claves del Éxito.
Impactos sociales, deportivos,
económicos y comunicativos de
Barcelona'92**

Las Claves del Éxito.

Impactos sociales, deportivos, económicos y comunicativos de Barcelona'92

Los contenidos de este libro no podrán ser re-
producidos, ni total ni parcialmente, sin el previo
permiso escrito de los editores. Todos los derechos
reservados.

© Centro de Estudios Olímpicos y del Deporte
Universidad Autónoma de Barcelona
Edificio B. 08193 Bellaterra (Barcelona, España)

© Universidad Autónoma de Barcelona
Servicio de Publicaciones
Edificio A. 08193 Bellaterra (Barcelona, España)

Editores: Miquel de Moragas y Miquel Botella
Coordinación editorial: Miquel Gómez,
Esther Martí i Núria Garcia
Diseño de la cubierta: Josep M.ª Trias (Quod)

Primera edición en castellano: junio de 1996
Primera edición en catalán: julio de 1995
Primera edición en inglés: noviembre de 1995

Depósito legal: B. 24.894-1996
ISBN 84-490-0609-0
Composición: Víctor Igual, S. L.
Impresión: LiberDuplex, S. L.
Encuadernación: Encuadernaciones Roma, S. L.
Printed in Spain - Impreso en España

Índice

Discurso de clausura de los Juegos Olímpicos Barcelona'92

Juan Antonio Samaranch
Presidente del Comité Olímpico Internacional 7

Presentación

Pasqual Maragall
Presidente del COOB'92
Alcalde de Barcelona 9

Carlos Ferrer Salat
Presidente del Comité Olímpico Español 11

Introducción

Josep Miquel Abad
Consejero delegado del COOB'92
«Balance de las realizaciones del COOB'92» 13

Organización de los Juegos

Miquel Botella
«Las claves del éxito de los Juegos» 21

Deportes

Enric Truñó
«Barcelona, ciudad del deporte» 52

Manuel Llanos
«Así colaboró el Comité Olímpico Español
en el éxito del '92» 68

Medios de comunicación

Miquel de Moragas / Nancy Rivenburgh / Núria García
«Televisión y construcción de una identidad: La imagen
de Barcelona'92 en las televisiones internacionales» 88

Muriel Ladrón de Guevara / Xavier Còller /
Daniel Romaní
«La imagen de Barcelona en la prensa internacional» 124

Diseño

Miquel de Moragas
«Diseño, logotipo y mascota en la promoción
e identidad de Barcelona'92» 143

Juegos Paralímpicos Barcelona'92

Fernand Landry

«Los Juegos Paralímpicos y la integración social» . . . 160

Política

Joan Botella

«Los Juegos Olímpicos. Actores y estrategias en torno a los Juegos Olímpicos de Barcelona 1992» 177

Sociedad

Faustino Miguélez / Pilar Carrasquer

«La repercusión laboral de los Juegos Olímpicos» . . . 188

Andreu Clapés

«Voluntarios Barcelona'92: la gran fiesta de la participación». 206

John MacAloon

«Barcelona'92: un punto de vista desde la antropología cultural» 223

Urbanismo

Lluís Millet

«Los Juegos de la Ciudad» 232

Economía

Ferran Brunet

«Análisis económico de los Juegos Olímpicos de Barcelona'92: recursos, financiamiento e impactos». 250

Tecnología

Ferran Pastor / Jordi López

«Barcelona'92: las estrategias de la tecnología» . . . 286

Josep Bertran

«La imagen de la tecnología en los Juegos Olímpicos de Barcelona'92» 303

Epílogo

Fidel Sust

Director General de Deportes de la Generalitat

«La herencia deportiva de los Juegos de Barcelona» . . . 311

Bibliografía sobre Barcelona'92

Dolors Aparicio 317

Apéndice

Centro de Estudios Olímpicos y del Deporte.

Cátedra Internacional de Olimpismo.

Fundación Barcelona Olímpica 329

BIBLIOGRAFÍA SOBRE BARCELONA'92

DOLORS APARICIO GRANERO¹

Esta bibliografía es una muestra de los documentos que se han generado con motivo de los Juegos Olímpicos de Barcelona. Se han reunido documentos correspondientes al inicio de la candidatura de los Juegos de Barcelona, informes del COOB'92 en el período de organización, de HOLSA, de Olimpíada Cultural y también documentos que se han publicado posteriormente, como las memorias y los estudios sobre los diversos impactos de los Juegos Olímpicos. Se han obviado la inmensa cantidad de artículos que han aparecido en publicaciones periódicas no especializadas.

Los documentos se han agrupado basándose en los siguientes temas:

1. Barcelona'92
2. Urbanismo y construcción
3. Economía
4. Comunicación
5. Diseño
6. Derecho y Política
7. Historia
8. Subsedes
9. Paralímpicos
10. Voluntarios
11. Olimpíada Cultural

1. BARCELONA'92

ABAD, JOSEP MIQUEL

1993, *Balanç de les realitzacions del COOB'92* (Working Paper n.º 22), Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

1. Diplomada en Biblioteconomía y Documentación. Desde 1990, documentalista del Centro de Estudios Olímpicos y del Deporte de la Universidad Autònoma de Barcelona.

COOB'92

1990 a, *Calendari de competicions. Jocs de la XXVa Olimpíada Barcelona 1992*, Barcelona, COOB'92.

1990 b, *Pla director. Plan director. Master plan* (6.ª ed. rev.), Barcelona, COOB'92, Divisió de Planificació i Control.

1991 a, *Guia Barcelona '92*, Barcelona, COOB'92.

1991 b, *500 dies per als Jocs Olímpics*. Dossier de premsa. (1 vol. hojas sueltas). Barcelona, COOB'92.

1992, *Barcelona '92* (dossier de premsa), Barcelona, COOB'92, Divisió d'Imatge i Comunicació.

1993, *Memòria Oficial dels Jocs de la XXVa Olimpíada Barcelona '92* (5 vols.), Barcelona, Enciclopèdia Catalana.

COMITÈ OLÍMPIC DE CATALUNYA

1992, *Col·lectiva d'artistes pel Comitè Olímpic de Catalunya Barcelona '92*, Barcelona, Comitè Olímpic de Catalunya.

DON BALÓN

1992, *XXV Olimpiada de la era moderna: Juegos Olímpicos de Barcelona '92*, Barcelona, Don Balón.

FASSBENDER, HERIBERT

1992, *Olympia '92 live: Barcelona, Albertville, Niedemhausen, Falken*.

GREENBERG, STAN (ED.)

1992, *Guinness book of olympic record: the complete 1992 winter and summer olympic schedule*, Nueva York, Bantam books.

KÜRTE, DIETER

1992, *Olympische sommerspiele Barcelona '92* (ilustraciones), Munich, Mosaik Verlag.

MÜLLER, KARL

1992, *Barcelona Olympia 1992: die Höhepunkte der XXV. Olympischen spiele* (ilustraciones), Erlangen, Karl Müller Verlag.

OFICINA PER A LA CANDIDATURA DE BARCELONA PER ALS JOCS OLÍMPICS 1992

1984, *Barcelona 92*, Barcelona, Luna Wennberg.

ONTAÑÓN, PACO / BARRIL, JOAN

1994, *Aquell estiu del 92*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona.

PERMANYER, LLUÍS / COLITA / ORIOL MASPONS / XAVIER MISERACHS

1992, *Barcelona'92 quinze dies d'eufòria* (ilustraciones), Barcelona, Àmbits Serveis Editorials.

SANTOS, JOSEP M.^a

1995, *Juegos Olímpicos Barcelona'92: Identificación, procedencia y selección de los recursos humanos del control de las competiciones* (Working Paper n.º 37), Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

SENTÍF, CARLOS

1986, *Ahora Barcelona* (ilustraciones). Barcelona, Ketres.

STOLZE, RAYMUND

1992, *XXV. Olympische sommerspiele Barcelona 1992*, Berlín, Sportverlag.

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

1992, Els Jocs Olímpics a la Barcelona del 92, en *Papers: revista de sociologia*, n.º 38.

VALÉRIEN, HARRY / ZENTNER, CHRISTIAN

1992, *Olympia'92 die sommerspiele Barcelona*, Munich, Südwest.

LA VANGUARDIA

1992, *Barcelona: imágenes de un cambio* (ilustraciones), (3.ª ed.), Barcelona, La Vanguardia.

VARIOS AUTORES

1992, *Barcelona'92. Llibre Oficial dels Jocs de la XXVa Olimpíada* (ilustraciones), Barcelona, Plaza & Janés.

VARIOS AUTORES

1992, *Barcelona'92: le grand livre des jeux de la XXVe Olympiade*, Lausana, IMS/Studio 6.

WALLECHINSKY, DAVIS

1992, *The Complete book of the olympics*, Boston, Little Brown & Co.

2. URBANISMO Y CONSTRUCCIÓN

AJUNTAMENT DE BARCELONA

1988, *Urbanisme a Barcelona. Plans cap al 92*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, Àrea d'Urbanisme i Obres Públiques.

1991, *Àrees de nova centralitat*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, Àrea d'Urbanisme i Obres Públiques.

BIANCHI, MASSIMO / MARTERA, EUGENIO / SETTI, PAOLO

1991, *Barcelona 1981-1992: trasformazioni urbane e realizzazioni sportive: 25. Giochi olimpici*, Florencia, Alinea.

BOSCH, ALFRED (COORD.) / IBÁÑEZ, NOEMÍ / VEGA, ANNA

1990, *Palau Sant Jordi*, Barcelona, Diputació de Barcelona — COOB'92, Divisió de Planificació i Control.

COOB'92

1989, *L'estadi olímpic: símbol de Barcelona'92* (il·lustracions), Barcelona, COOB'92.

1990, *Instal·lacions de competició. Instalaciones de competición. Installation compétition. Competition facilities*, Barcelona, COOB'92, Divisió d'Infraestructures — Divisió de Planificació i Control.

FIRA DE BARCELONA

1989, *El Sector de la construcció en Catalunya y los JJ.OO. de 1992*. (Informe econòmic, n.º 7), Barcelona, Fira de Barcelona.

HOLSA

1990, *Holding Olímpic S.A*, Barcelona, HOLSA.

1992a, *Barcelona Olímpica, la ciutat renovada*, Barcelona, Àmbit Serveis Editorials.

1992b, *Les Noves rondes de Barcelona: millora de la xarxa viària*, Barcelona, HOLSA.

1992c, *La Vall d'Hebron* (il·lustracions), Barcelona, HOLSA.

1992d, *La Vila Olímpica* (il·lustracions), Barcelona, HOLSA.

INSTITUT MUNICIPAL DE PROMOCIÓ URBANÍSTICA

1990, *Barcelona: la ciutat i el 92*, Barcelona, Institut Municipal de Promoció Urbanística — Olimpíada Cultural.

MARTORELL / BOHIGAS / MACKAY / PUIGDOMÈNECH

1992, *La Villa olímpica. Barcelona 92: arquitectura, parques, puerto deportivo. The Olympic village Barcelona '92: architecture, parks, leisure port* (2.ª ed.), Barcelona, Gustavo Gili.

MILLET, LLUÍS

1991, *Impacte urbà dels Jocs Olímpics* (Working Paper n.º 5), Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

MOIX, LLÀTZER

1994, *La ciudad de los arquitectos*. Barcelona, Anagrama.

NELLO, ORIOL

1991, *Les repercussions urbanístiques dels Jocs Olímpics de Barcelona 1992* (Working Paper n.º 3), Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

OFICINA OLÍMPICA

1984, *Montjuïc olímpic*, Barcelona, Oficina Olímpica — Ajuntament de Barcelona.

RIERA, PERE

1993, *Rentabilidad social de las infraestructuras: las rondas de Barcelona. Un análisis coste-beneficio*, Madrid, Civitas.

TULLIO, M.ª CRISTINA

1992, *Barcellona: città olimpica* (catalogo della mostra), Roma, Istituto Nazionale per l'Arredo Urbano e le Strutture Ambientali (INASA), Roma.

VARIOS AUTORES

1991, *Arquitectura i espais urbans a la Vila Olímpica* (ilustraciones), Barcelona, Nova Icària.

VILA RODRÍGUEZ, RAFAEL / BIANCHETTI, FABRIZIO

1992, *Arquitecturas olímpicas: detalles de las construcciones deportivas para Barcelona '92*, Castellón de la Plana, Faenza editrice iberica.

3. ECONOMÍA

BARREIRO, FERNANDO / COSTA, JOAN / VILANOVA, JOSEP M.^a
1993, *Impactos urbanísticos, económicos y sociales de los Juegos Olímpicos de Barcelona '92*, Barcelona, CIREM.

BRUNET, FERRAN

1993a, *Economie des Jeux Olympiques de Barcelona 1992*, Lausana, Comité Olímpico Internacional.

1993b, *Economy of the 1992 Barcelona Olympic Games*, Lausana, Comité Olímpico Internacional.

1994, *Economía de los Juegos Olímpicos de Barcelona 1992*, Lausana, Comité Olímpico Internacional.

CARROGGIO, MARC / DE MORAGAS, MIQUEL

1994, *Models de patrocini esportiu: Anàlisi del patrocini de petites entitats esportives, el patrocini de l'esport espectacle i el patrocini olímpic* (Working Paper n.º 24), Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

CENTRO DE ESTUDIOS Y ASESORAMIENTO METALÚRGICO

1988, *L'Impacte industrial dels JJ.OO de Barcelona '92*, Barcelona, CEAM.

COOB'92

1989, *Criterios de patrocinio y colaboración empresarial en los Juegos de la XXV Olimpiada Barcelona '92. Criteria for commercial sponsorship and collaboration in the Games of the XXVth Olympiad Barcelona '92*, Barcelona, COOB'92.

GRUP D'ESTUDIS SOCIOLÒGICS SOBRE LA VIDA QUOTIDIANA I EL TREBALL

1993, *El Impacto económico, social y laboral de los Juegos Olímpicos de 1992 en Barcelona ciudad y su entorno*. Informe final, Bellaterra, Grup d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball.

4. COMUNICACIÓN

CARDONA, M.ª ANTÒNIA

1991, *Jocs olímpics i educació. L'Esport i l'escola de Barce-*

lona'92 (Working Paper n.º 9), Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

CENTRE D'ESTUDIS OLÍMPICS I DE L'ESPORT

1992, *Jocs Olímpics, comunicació i intercanvis culturals: l'experiència dels últims quatre Jocs Olímpics d'estiu: (simposi internacional: ponències)*, Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

DIRECCIÓN GENERAL DE ELECTRÓNICA E INFORMÁTICA

1986, *BIT'92. Planificación de las necesidades informáticas y de telecomunicaciones de los Juegos Olímpicos de 1992*, Madrid, Dirección General de Electrónica e Informática.

IZOD, JOHN / MEECH, PETER / THORNICROFT, TIM

1995, *Global TV and the Olympics: the experience of Barcelona'92: United Kingdom* (Working Paper n.º 35), Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

LADRÓN DE GUEVARA, MURIEL / CÓLLER, XAVIER

1991, *La Imatge de Catalunya. Una aproximació al tractament de Catalunya a la premsa internacional a propòsit dels Jocs Olímpics* (Working Paper n.º 12), Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

MACALOON, JOHN

1991, *L'experiència dels darrers vint anys: un anàlisi comparatiu de les cerimònies olímpiques* (Working Paper n.º 10), Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

MORAGAS SPÀ, MIQUEL DE

1991a, *Comunicació, identitat cultural i Jocs Olímpics. L'experiència de Barcelona'92* (Working Paper n.º 6), Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

1991b, *Los Juegos Olímpicos, símbolos, comunicación y culturas* (Working Paper n.º 17), Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

1992a, *Cultura, símbols i Jocs Olímpics: la mediació de la comunicació*, Barcelona, Centre d'Investigació de la Comunicació.

1992b, *Los Juegos de la Comunicación: las múltiples di-*

mencions comunicatives de los Juegos Olímpicos, Madrid, Fundesco.

1993, *La Cultura mediterránea en los Juegos Olímpicos de Barcelona'92* (Working Paper n.º 18), Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

MORAGAS SPÀ, MIQUEL DE / LARSON, JAMES / RIVENBURGH, NANCY

1995, *Television in the Olympics*. Londres, John Libbey.

MORAGAS SPÀ, MIQUEL DE / RIVENBURGH, NANCY / LARSON, JAMES

1995, *La Imagen de Barcelona, Catalunya, España y Europa en Barcelona'92: Análisis de la ceremonia inaugural de los Juegos Olímpicos de 1992 en 28 televisiones internacionales*, Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

PERARNAU, MARTÍ

1991, *Les Operacions de premsa* (Working Paper n.º 2), Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

ROMANÍ CORNET, DANIEL

1995, *Observats per la premsa internacional* (Working Paper n.º 34), Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

5. DISEÑO

BUSQUETS, JORDI

1992, *El Cobi al descobert*, Barcelona, Parsifal.

COOB'92

1990, *Guía del Cobi animado. Cobi animation guide*, Barcelona, COOB'92.

1991a, *Manual de normes gràfiques: IXns Jocs Paralímpics de Barcelona'92*, Barcelona, COOB'92.

1991b, *Petra, la mascota oficial: IXns Jocs Paralímpics de Barcelona'92*, Barcelona, COOB'92.

1992a, *Barcelona'92. Els pictogrames. Los pictogramas. Les pictogrammes. The pictogrammes*, Barcelona, COOB'92.

1992b, *Jocs de la XXVa Olimpíada de Barcelona'92. Manual de look*, Barcelona, COOB'92.

1992c, *Jocs de la XXVa Olimpíada Barcelona'92. Manual de senyalització. Manual de señalización*, Barcelona, COOB'92.

MORAGAS SPÀ, MIQUEL DE

1992, *Los pictogramas en la historia de los Juegos Olímpicos de Tokio'64 a Barcelona'92* (Working Paper n.º 11, Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB)).

TRIAS, JOSEP M. Y OTROS

1991, *Cartells olímpics oficials i col·lecció de cartells de dissenyadors*, Barcelona, COOB'92.

VARIOS AUTORES

1992, *Disseny Olímpic Barcelona'92*, Barcelona, Lunweg.

6. DERECHO Y POLÍTICA

COLOMÉ, GABRIEL

1991, *Estudi comparatiu dels models d'organització de les últimes sis seus olímpiques* (Working Paper n.º 4), Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

CREXELL, JOAN

1994, *Nacionalisme i Jocs Olímpics del 1992*, Barcelona, Columna.

COOB'92

1987, *Com hem guanyat els Jocs Olímpics: catàleg de la mostra*, Barcelona, COOB'92.

HARRIS, SANDRA ANN

1991, *Olympic games as showcase* (Working Paper n.º 13), Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

IBÁÑEZ I FUENTES, NOEMÍ / CHICO I MAQUIERA, ROSA M.

1988, *La Llengua i els Jocs Olímpics*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill — Edicions La Magrana.

MALARET I GARCIA, ELISENDA

1993, *Público y privado en la organización de los Juegos Olímpicos de Barcelona 1992*, Madrid, Civitas.

MOLAS, ISIDRE

1994, *El Marc polític de Barcelona '92* (Working Paper n.º 25), Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

SOLÉ TURA, JORDI / SUBIRATS, JOAN

1994, *The Organization of the 1992 Olympic Games in Barcelona: an exemple of mixed or public private partnership* (Working Paper n.º 28), Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

7. HISTORIA

BARRACHINA, JORDI

1990, *De colònia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino a Barcelona '92*, Barcelona, COOB'92.

BOSCH, ALFRED

1991, *La Història del projecte olímpic* (Working Paper n.º 1), Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

DURANTEZ, CONRADO

1986, *Barcelona Olímpica*, Madrid, Mondibérica.

ELIAS I CAMPINS, RAIMON

1992, *Josep Elias i Juncosa, Corredises: un precursor de l'olimpisme català*, Barcelona, Generalitat de Catalunya. Secretaria General de l'Esport.

PUJADAS, XAVIER / SANTACANA, CARLES

1990, *L'altra Olimpíada. Barcelona '36: esport, societat i política a Catalunya (1990-1936)*, Barcelona, Llibres de l'Índex.

VILLALBA I VARNEDA, PERE

1994, *Olimpia: orígens dels Jocs Olímpics*, Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona, Servei de Publicacions.

8. SUBSEDES

AJUNTAMENT DEL PRAT DE LLOBREGAT

1986, *El Baix Llobregat i els Jocs Olímpics 92*: (Ves Jornades d'estudis sobre el Baix Llobregat), El Prat de Llobregat, Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, Ajuntament del Prat de Llobregat.

AJUNTAMENT DE TERRASSA

1993, *Terrassa olímpica: els jocs en la memòria*, Terrassa, Ajuntament de Terrassa.

CAMPILLO, JOSEP MANUEL / LUZ, MERCEDES

1991, *Les Ciutats de Barcelona '92*, Barcelona, COOB'92 — Diputació de Barcelona.

COSTAJUSSÀ I OLIVER, JOSEP / SANT I RIMBAU, XAVIER

1992, *Els Olímpics de Sabadell*, Sabadell, Banc de Sabadell.

GENERALITAT DE CATALUNYA

1992, *El Canal de piragüisme. El Parc de la Draga i l'actuació urbana de Banyoles per als Jocs Olímpics*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Política Territorial i Obres Públiques.

9. PARALÍMPICOS

COOB'92

1992, *Guia dels IXns Jocs Paralímpics de Barcelona '92*, Barcelona, COOB'92, Divisió de Paralímpics.

1993, *Llibre oficial dels IXns Jocs Paralímpics Barcelona 1992. Libro Oficial de los IX Juegos Paralímpicos Barcelona 1992. Barcelona 1992 IX Paralympic Games Official Report*, Barcelona, COOB'92 — Enciclopèdia Catalana.

CONGRESO PARALÍMPICO BARCELONA '92

1993, *I Congreso Paralímpico Barcelona '92. I Congrès Paralímpic Barcelona '92. I Paralympic Congress Barcelona '92* (Libro de ponencias. Proceedings), Barcelona, Fundació ONCE.

10. VOLUNTARIOS

COOB'92

1989a, *Manual de formació del Voluntari olímpic 1992*, Barcelona, COOB'92.

1989b, *Distribució geogràfica del cos de voluntaris a Catalunya*, Barcelona, COOB'92.

1990, *Cursos de formació Voluntaris'92*, Barcelona, COOB'92.

CLAPÉS, ANDREU

1995, *Els voluntaris olímpics als Jocs de Barcelona 1992* (Working Paper n.º 38), Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

11. OLIMPIADA CULTURAL

GUEVARA, M.ª TERESA

1991, *Estudio comparativo de los programas culturales olímpicos, desde México'68 hasta Barcelona'92. Elementos para la definición de un proyecto cultural para Puerto Rico'2004*, Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

OLIMPIADA CULTURAL

1990a, *Barcelona: la ciutat i el 92*, Barcelona, Olimpíada Cultural.

1990b, *El Modernisme: Museu d'Art modern*, Barcelona, Olimpíada Cultural.

1990c, *El Quadrat d'Or. Guia: 150 cases al centre de la Barcelona modernista*, Barcelona, Olimpíada Cultural — Ajuntament de Barcelona, 131 p.

1992, *Olimpíada Cultural Barcelona'92: Programa*, Barcelona, Olimpíada Cultural.